

УДК 378.147

МАЙСТЕР-КЛАС ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Омельчук Олександр, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка.

ORCID: 0000-0001-9330-5708

E-mail: omelchukov@meta.ua

Узагальнено підходи до визначення поняття «майстер-клас» та підкреслено значущість даної форми у фаховій підготовці майбутніх вчителів технологій. Основні переваги майстер-класу у фаховій підготовці вчителів технологій – це унікальний взаємозв'язок: короткої теоретичної частини, індивідуальної роботи, спрямованої на придбання й закріплення практичних знань і навичок з певної технології. У процесі дослідження представлено програму заняття майстер-класу на тему: «Виготовлення декоративної вази (кашпо)». Наведено технологію виготовлення декоративної вази (кашпо) з лози.

Ключові слова: майстер-клас, вчитель технологій, фахова підготовка, форма навчання, програма, майстерність, педагогічний досвід, виробничий досвід, професійна діяльність.

MASTER CLASS AS A FORM OF TECHNOLOGY TEACHER TRAINING

Omelchuk Olexandr, PhD in Pedagogics, Associate Professor of the Theory and Methodology of Labor Training and Technologies Department, Taras Shevchenko Regional Humanitarian Pedagogical Academy of Kremenets.

ORCID: 0000-0001-9330-5708

E-mail: omelchukov@meta.ua

Approaches to the definition of the concept «master class» are summarized and the importance of this form in the professional technology teacher training is emphasized. It is specified that master class is a two-way process and lecturer-student relationship is absolutely necessary. Continuous contact, practically individual approach to each student, that's what distinguishes master classes from other forms and methods of teaching. The author reveals the theoretical and practical skills that the intending technology teachers have to possess in organizing their own activities. It is found that the main tasks of the master class are: – to transfer the experience of teacher-master through direct and commented display of actions, methods and forms of teaching activity; – joint development of methodical approaches of the teacher-master and methods of solving the problem set in the program of master-class; – assisting the participants of master class in defining the tasks of self-development and developing an individual program of self-education and self-improvement. The main advantages of master class are in professional training of technology teachers – it is unique interrelation of short theoretical part, the individual work aimed at acquiring and consolidating practical knowledge and skills in a particular technology. In the process of research the program of the master class on the theme «Decorative vase (basket) manufacturing» is presented in such sequence: 1. Announcing a master class theme. Justifying the relevance of the theme, the main idea, which is proposed for

consideration. 2. Forming tasks and purpose of master-class. 3. Motivation of cognitive activity. 4. Main part. Content of master-class according to levels. 5. Reflexion. Comprehension and systematization of knowledge. The technology of Decorative vase (basket) Manufacturing is set.

Keywords: *master-class, technology teacher, professional training, form of teaching, program, skill, educational experience, work experience, professional activity.*

Нова українська школа підвищує вимоги до майстерності і професійної компетентності майбутнього вчителя, відповідно до цього, відбувається реформування освітньої галузі, переосмислюються підходи до здійснення навчально-виховного процесу, оновлюється зміст навчальних програм. Відповідні зміни відбуваються із впровадженням нових форми організації навчання і у фаховій підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Однією із таких форм є майстер-класи.

Питання підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій із використанням ефективних форм висвітлено у працях таких науковців та дослідників, як: О. Коберник, М. Корець, Є. Кулик, М. Курач, В. Курок, Е. Муравйов, Л. Оршанський, В. Стешенко, Г. Терещук, В. Титаренко, С. Ткачук, О. Торубара, С. Ящук та інших.

Питання підготовки й проведення майстер-класів розглядаються у працях багатьох науковців і практиків (М. Поташник, А. Дулова, М. Михнюк, Л. Соламатіна, У. Стукало та інші). Ними майстер-клас розглядається як одна з форм ефективного професійного навчання як працівників різного рівня, так і керівників, що виявляють активність при пошуку шляхів для зростання своєї майстерності.

Однак практичні питання щодо організації й проведення майстер-класів як однієї із форм професійної підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів, потребують подальших досліджень та наукових розробок.

Метою статті є висвітлення специфіки організації й проведення майстер-класу як форми професійної підготовки майбутніх учителів технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння). Завдання дослідження: узагальнити підходи до визначення поняття «майстер-клас»; визначити основні завдання та переваги майстер-класу у фаховій підготовці вчителів технологій; розробити програму заняття майстер-класу на тему: «Виготовлення декоративної вази (кашпо)». Методи дослідження, зокрема, аналіз і вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури, інформаційних джерел з проблеми дослідження; аналіз практик організації й проведення майстер-класів.

Нині в педагогічній науці виникає потреба уточнення та узагальнення підходів до визначення поняття «майстер-клас».

Поняття «майстер-клас» має кілька виявів у сучасній теорії виховання та педагогічній практиці. Майстер-клас – (від англійського master-class: master – кращий в якій-небудь області; class – заняття, урок) – сучасна форма проведення навчального тренінгу-семінару для відпрацювання практичних навичок за різними методиками і технологіями з метою підвищення професійного рівня та обміну передовим досвідом учасників, розширення кругозору та залучення до новітніх галузей знання [4].

На думку О. А. Чернегі, майстер-клас – організаційно-практична форма роботи з професійним досвідом, що вимагає «шліфування» і удосконалювання для готовності до її використання «передавальною» стороною і стороною, активно «сприймаючою» цей професійний досвід; це унікальна форма «нарощування» професіоналізму [6].

Майстер-класи – це творчість і праця, в ході яких у студентів формуються

професійні вміння, виробляються звички зосереджуватися, мислити творчо та самостійно, розвиваються увага, потяг до знань, формується технологічна культура майбутнього викладача. Такі заняття активізують мислення й діяльність студентів, пізнавальні процеси, прищеплюють інтерес до майбутньої професії, розвивають комунікативні навички, саме тому вони потребують ретельної підготовки [3, с. 231].

Найважливіші особливості майстер-класу виділяє Ярославцева М., а саме: новий підхід до філософії навчання, що ламає стереотипи; метод самостійної роботи в малих групах, що дозволяє провести обмін думками; створення умов для включення всіх в активну діяльність; постановка проблемного завдання, вирішення його через програвання різних ситуацій; розкриття творчого потенціалу як Майстра, так і студентів; форми, методи, технології роботи повинні пропонуватися, а не нав'язувати учасникам; процес пізнання набагато важливіший, цінніший, аніж саме знання; форма взаємодії – співробітництво, співтворчість, спільний творчий пошук [7].

Вибір форми проведення майстер-класу залежить від професійно-педагогічного досвіду викладача. Основними формами, які сприяють більш ефективній і продуктивній роботі є такі: лекція-бесіда з застосуванням комп'ютерної презентації; проведення практичних занять з використанням дидактичного матеріалу, запропонованого викладачем; виставка творчих напрацювань з коментарієм інноватора; організація пізнавальної дискусії; вирішення проблемних ситуацій або творчих завдань [5, с. 51].

Ми підтримуємо думку І. Андрощук, яка вказує, що майстер-клас є особливою формою організації навчального заняття, та передбачає показ практичних дій, виконання або розв'язання технологічного чи педагогічного завдання. Проведення майстер-класу включає наступні дії: коротка характеристика теоретичних положень певної технології та результатів її використання; опис і демонстрування системи дій та прийомів роботи в контексті означеної технології, що презентується; виконання визначеної системи дій та прийомів учасниками майстер-класу; проведення консультацій майстром; представлення виконаних робіт та їх обговорення [1, с. 25–26].

На нашу думку майстер-клас з художньої обробки матеріалів це перш за все практичне заняття, яке моделює різні аспекти професійної діяльності майбутнього вчителя технологій та забезпечує умови комплексного використання знань предмета професійної діяльності, а також вдосконалює їх практичні та технологічні вміння щодо використання технологій з художнього оброблення матеріалів.

В сучасному освітньому процесі майстер-клас все частіше використовується як ефективна форма організації навчання та виховання.

Основні завдання майстер-класу в навчально-виховному процесі вищого педагогічного закладу передбачають викладання студенту основ професійного ставлення до обраної спеціальності (технологічна освіта); оволодіння професійною термінологією; формуванню творчих вмінь і навичок.

У широкому значенні метою педагогічного майстер-класу є інтелектуальне та естетичне виховання студентів. У вузькому – розвиток у ході майстер-класу здібності учасника самостійно та нестандартно мислити та діяти. Така діяльність є ефективною для передачі знань і умінь, обміну досвідом навчання та виховання, центральною ланкою якої є демонстрація оригінальних методів освоєння певного змісту за активної ролі всіх учасників заняття. Основою майстер-класу є «практичні» дії показу і демонстрації творчого вирішення певного пізнавального та проблемного педагогічного

завдання [2, с. 242–243].

Як показує аналіз літературних джерел методика проведення майстер-класів не має якихось чітких і єдиних норм та правил. У більшості випадків вона ґрунтується як на інтуїції провідного викладача, так і на сприйнятливості слухача (студента).

Структура майстер-класу різної спрямованості будується за принципом, що відбиває логічність процесу пізнання: мотивація, засвоєння нових знань, рефлексія.

Перша – це теоретична частина заняття. На даному етапі представляється педагогічний досвід керівника майстра-класу по певному напрямку діяльності.

Друга частина майстер-класу націлена на відпрацювання отриманих знань у процесі придбання необхідних навичок. На цьому етапі в ролі студентів виступають учасники майстер-класу, а керівник у ролі викладача. На даному етапі важливе усвідомлення кожним викладачем ефективності досліджуваної педагогічної технології. На третьому етапі – рефлексія. Дуже важливий той факт, що кожен учасник (студент) майстер-класу отримує конкретні рекомендації для практичної діяльності. Мета проведення конкретного заняття визначається викладачем дисципліни в залежності від того, що він буде показувати та демонструвати.

З практики роботи як викладача з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння) пропонуємо фрагменти заняття у формі майстер-класу на тему: «Виготовлення декоративної вази (кашпо)» у такій послідовності:

1. Повідомлення теми майстер-класу. Обґрунтування актуальності теми, головної ідеї, яку запропоновано для розгляду.
2. Формування мети і завдань заняття.
3. Мотивація пізнавальної діяльності.
4. Основна частина. Зміст заняття майстер-класу за етапами.
5. Рефлексія. Осмислення, узагальнення, систематизація знань.

Хід заняття

1. Тема майстер-класу: «Виготовлення декоративної вази (кашпо).

Обґрунтування актуальності теми, головної ідеї, яку запропоновано для розгляду. Сучасна мода на натуральні матеріали вдихнула нові сили в лозоплетіння. Тепер це не просто проведення часу і приємне хобі, а й джерело непоганого доходу. У наш час знову починають цінуватися ті речі, які були зроблені своїми власними руками. Але в цьому немає нічого дивного, так як в процес їх створення людина вкладає всю свою душу, проявляє індивідуальність.

Сучасні технології лозоплетіння дозволяють створювати посуд, декоративні скриньки, вази. Лозоплетіння – захоплююче і цікаве заняття. Справжні майстри завжди прагнуть сплести що-небудь незвичайне і цікаве.

2. Мета заняття: формувати знань про декоративну вазу (кашпо), її функції, способи технології виготовлення; розвивати творчий потенціал студентів, здатність до критичного мислення, забезпечити в ході майстер-класу достовірне, повне та усвідомлене засвоєння навчального матеріалу, стимулювати активну пізнавальну діяльність; виховувати творче відношення до праці і навчання, сприяти вихованню духовних, моральних та естетичних якостей особистості.

Завдання заняття: ознайомити студентів із історією лозоплетіння декоративних ваз; навчити технологічним прийомам та способам виготовлення декоративних ваз з лози; сформувати вміння та навички декорування вази (кашпо).

3. Мотивація пізнавальної діяльності.

Мистецтво плетіння з лози – це вміння не тільки плести, а й створювати виріб з лози, не схожий на інші. Майстри всіх поколінь працювали над удосконаленням форм виробів, змінням їх розмірів, об'ємів, пропорцій, техніки виконання. Кожний майстер хотів внести щось своє. А для того, щоб стати таким майстром та навчитися плести вироби з лози, необхідно пройти певні етапи навчання та проектування. Уміння плести хороші, якісні вироби притаманні тим людям в яких є певний досвід у цій сфері. І напевне, щоб стати справжнім майстром, знавцем, потрібно послідовно оволодіти окремими видами плетіння, потім навчитись виготовляти окремі елементи виробу, після цього можна цілком перейти до виготовлення виробу.

4. Основна частина.

Перший етап. Якщо ви зацікавилися питанням про те, як сплести з лози декоративну вазу (кашпо) своїми власними руками, то слід врахувати як старовинні методи, якими користувалися ще наші предки, так і нові технології. Є різні способи плетіння і оформлення декоративних ваз. Серед них є складні варіанти (з плетеним денцем) і прості (з дерев'яним денцем) які доступні навіть вам. Для того щоб визначитися з оптимальним способом, слід трохи поекспериментувати. Перепробувати треба якомога більше методів, щоб зрозуміти, який з них найбільше підходить саме вам.

Другий етап. Декоративна ваза (кашпо) з дерев'яним денцем (рис. 1). Технологія виготовлення.

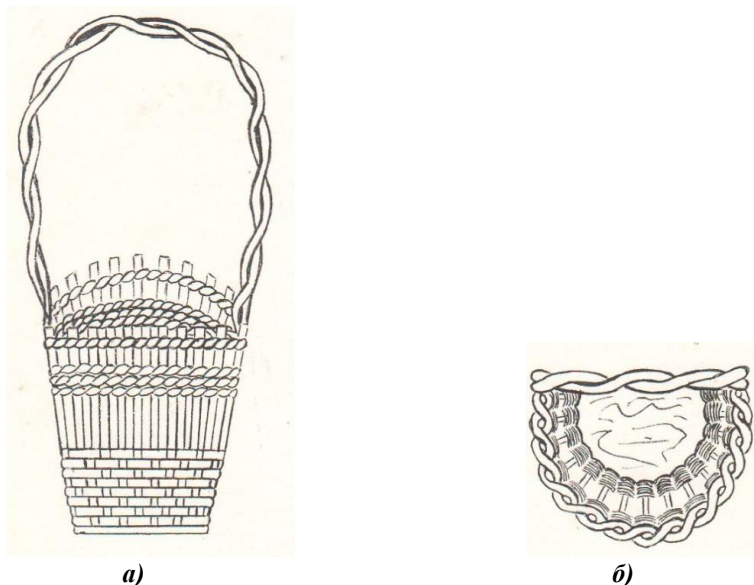

Рис. 1. Декоративна ваза (кашпо) а) вигляд спереду; б) вигляд зверху

Для виготовлення декоративної вази (кашпо) потрібно вибрати суцільний шаблон потрібної форми.

Згідно кількості позначок на його основі підібрати відповідну кількість стояків. За допомогою електролобзика випилити фанерне або дерев'яне денце, прикріпити його за допомогою цвяшків до шаблона. У місцях, що відповідають позначкам прибивати

стоячки до денця. Під час роботи слідкувати за тим, щоб прутки були вологими. При забиванні цвяхів слідкувати, щоб вони не розколювали стояків. Під час роботи слідкуйте за тим, щоб стояки були паралельними, а плетіння рівним і міцним. При нарощуванні стрічки нову накладають зверху на попередню, а місце стику ховають за стояком. Виплести мотузку у два прутки. Виплести три ряди мотузки у два (три) прутки. Для обрізання стояків рекомендовано застосовувати мірку для забезпечення їх однакової довжини. Зняти шаблон. Встановити ручку, потрібно за допомогою шила зробити місце в плетінні, куди будуть заправлятися прутки.

Під час роботи потрібно дотримуватись правил безпечного користування інструментами та правил поведінки в майстерні лозоплетіння.

Порядок виконання роботи.

1. Ознайомитися з технологічною карткою на виготовлення декоративної вази.
2. Підібрати матеріал для виготовлення декоративної вази: Вибрати суцільний шаблон потрібної форми;
3. Згідно кількості позначок на його основі підібрати відповідну кількість стояків;
4. За допомогою електролобзика випилити фанерне або дерев'яне денце, прикріпити його за допомогою цвяшків до шаблону.
5. У місцях, що відповідають позначкам прибивати стоячки до денця і обкласти їх стрічкою шириною 8–10 мм.
6. Заплести перший круг стрічкою через один стояк.
7. Перевірити рівність стояків.
8. Виконати плетіння через один стояк згідно технологічної картки.
9. Виплести мотузку у два прутки згідно технологічної картки.
10. Виплести три ряди мотузки у два (три) прутки згідно технологічної картки.
11. Обрізати стояки, зняти шаблон згідно технологічної картки.
12. Виготовити овальну ручку згідно технологічної картки.
13. Оздобити виріб.

Таблиця 1

Технологічна картка виготовлення декоративної вази (кашпо)

№ п/п	Порядок виконання операцій	Інструменти, матеріали
1	Підібрати матеріал	Прутки лози, стрічка з лози
2	Прикріпити денце до шаблону	Шаблон, цвяхи, молоток
3	Прикріпити стояки виробу до денця і обкласти їх стрічкою шириною 8–10 мм	Цвяхи, молоток, прутки лози, стрічка з лози
4	Виплести стінки кашпо (просте плетиво через один стояк)	Стрічка з лози
5	Вплести мотузку у два прутки	Прутки лози
6	Виплести три ряди мотузки у два (три) прутки	Прутки лози
7	Обрізати стояки	Сікатор, лінійка
8	Зняти шаблон	Інструмент для витягування цвяхів (кліщі)
9	Виготовити та закріпити овальну ручку	Прутки лози, шило
10	Оздобити вазу	Лак, пензлик

Третій етап. Готові вироби розставляємо разом. Робимо попередню оцінку, відштовхуючись від технологічних вимог виготовлення. Виявлені помилки виправляються з допомогою викладача.

5. Рефлексія. По завершенню коригування виробів, формується спільно самооцінка практичній та технологічній діяльності на занятті. Обговорюється тема наступного заняття, конкретизуються об'єкти діяльності та сектор необхідних знань.

Завершуючи заняття обговорюємо ряд питань: Що взяли корисного та цікавого? Чи хочеться щось відзначити у майстер-класі?

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки. Основні переваги майстер-класу у фаховій підготовці вчителів технологій з художньої обробки матеріалів – це унікальний взаємозв'язок: короткої теоретичної частини, індивідуальної роботи, спрямованої на придбання й закріплення практичних знань і навичок з певної технології художнього оброблення матеріалів.

Використання розробленої нами програми проведення заняття майстер-класу: «Виготовлення виробу з лози. Кашпо», дало позитивні результати, та ефективно вплинуло на професійну підготовку майбутніх учителів технологій. Було досягнуто закріплення здобутих умінь, навичок і знань з технології лозоплетіння, вирішенні технологічної конструкції декоративної вази з лози із дерев'яним денцем. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та у впровадженні майстер-класів під час вивчення дисципліни «Практикум з художньої обробки матеріалів» з таких модулів «Ручна вишивка»; «Художня обробка деревини»; «Художня обробка металів»; «В'язання спицями та гачком»; «Обробка глини»; «Бісероплетіння»; «Макраме».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук І. Форми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності. *Обрії*. 2017. № 2(45). С. 23–26.
2. Мамчур Н. Майстер-клас «народний декоративний розпис» у системі естетичного виховання майбутніх учителів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань, 2013. Вип. 46. С. 241–247.
3. Манькусь І., Недбаєвська Л. Технологія майстер-класу – джерело формування професійних компетентностей викладача фізики. *Витоки педагогічної майстерності*. Полтава, 2017. Вип. 19. С. 229–233.
4. Мастер-клас. URL: <http://wikisibiriada.ru/index.php/> (дата звернення: 26.02.2019).
5. Михнюк М. Майстер-клас як форма обміну передовим педагогічним досвідом. *Професійно-технічна освіта*. 2014. № 2. С. 49–51.
6. Чернега О. А. Формування педагогічної майстерності майбутнього інженера-педагога засобами майстер-класу. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ, 2009. Вип. XLVII. С. 92–98.
7. Ярославцева М. Майстер-клас: особливості використання в системі професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ, 2010. Вип. LIII, ч. II. С. 88–93.

REFERENCES

1. Androshchuk, I. (2017). Formy pidhotovky maibutnix uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii do pedahohichnoi vziaemodii u profesiinii diialnosti. *Obrii – Horizons*, 2(45), 23–26 [in Ukrainian].
2. Mamchur, N. (2013). Maister-klas «narodnyi dekoratyvnyi rozpys» u systemi estetychnoho vykhovannia maibutnix uchyteliv. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly, issue 46*, 241–247 [in Ukrainian].
3. Mankus, I., Nedbaievskya, L. (2017). Tekhnolohiia maister-klasu – dzhereho formuvannia profesiinykh kompetentnostei vykladacha fizyky. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti – The Sources of Pedagogical*

- Skills, issue 19, 229-233* [in Ukrainian].
4. Master-klass. URL: <http://wikisibiriada.ru/index.php/> [in Russian].
 5. Mykhniuk, M. (2014). Maister-klas yak forma obminu peredovym pedahohichnym dosvidom. *Profesiino-tekhnichna osvita – Vocational and Technical Education, 2, 49–51* [in Ukrainian].
 6. Chernieha, O. A. (2009). Formuvannia pedahohichnoi maisternosti maibutnoho inzhenera-pedahoha zasobamy maister-klasu [Some state-reveals the possibility of a master-class as the active form of vocational training students have the need for its use in modern professional education]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu – Humanization of the Educational Process, issue XLVII, 92–98* [in Ukrainian].
 7. Yaroslavtseva, M. (2010). Maister-klas: osoblyvosti vykorystannia v systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Some state-specific criteria for the preparation and algorithm procedure master class]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu – Humanization of the Educational Process, issue LIII, ch. II, 88–93* [in Ukrainian].